

Ф.Манайла в серії «Мастера советского искусства» у видавництві «Советский художник» випускається під авторством В.Цельнера альбом «Ф.Манайло» (1986).

У 1980-х роках також з'являється відомі дослідження науковців Г.Юхимець, Л. Попова, Г.К.Черлінка, І.Тетерук. Про пейзаж автори роблять тільки окремі зауваження в якості порівняльної характеристики в контексті важливих історичних подій. Ці праці є дуже цінним матеріалом для аналізу живопису, але в них мало відомостей про митців середнього і молодшого покоління.

У вказаних працях фактичний матеріал та висновки, що робляться на його підставі, не торкаються інновацій художньої мови пейзажу Закарпаття визначеного часового періоду, але вони дають можливість зрозуміти спільні художні особливості зображення пейзажу у першій половині ХХ століття, та основні тенденції його розвитку.

Праці радянського періоду страждають заідеологізованістю, вказана вище тема в умовах комуністичного режиму взагалі не могла досліджуватись повною мірою.

З початком 90-х рр., з проголошенням незалежності України настав час переосмислення історичного минулого держави, заповнення «білих плям» в її історії. У 90-х роках з'явилися, зокрема, праці працівників Закарпатського художнього музею О.Приходько, Г.Рижкова та Л.Біксей. Зібравши і узагальнивши чималий фактичний матеріал, згадані автори проте, не окреслили домінуючі стилістичні напрямки й течії у малярських зображеннях пейзажу.

Помітний внесок у розширення знань про мистецькі процеси, що відбувалися на західноукраїнських землях у другій половині ХХ ст. зробили науковці Олександр Федорук, Іван Небесник, Володимир Мишанич, Ніна Велигоцька, Оксана Гаврош. Досліджуючи еволюцію закарпатської графіки І.Небесник (молодший) відзначає важливу роль цього періоду в розвитку мистецької культури в ряді статей (2006, 2007, 2008).

Висновки. Закарпатські художники другої половини ХХ ст. створили визначні твори в галузі пейзажного живопису. Дослідження пейзажного живопису необхідне для збереження культурної традиції. Важливо осмислити своєрідність пейзажної школи Закарпаття та визначити творчий внесок її майстрів в історію образотворчого мистецтва України.

Також не можливо не наголосити про той факт, що під впливом радянської окупації і ідеологічної цензури розвиватися будь якому українському мистецтву було над складно. Окультизм, більшовицькі настрої – протилежні культурній свідомості вільних українських митців заважили в повній мірі розкрити весь могутній потенціал творчої нації.

Лише після здобуття незалежності в мистецтві Закарпаття, помітні тектонічні зрушення в творчій свідомості як такої.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Держархів м. Києва. – Ф. 185. – Оп. 2. – Спр. 200. – Арк. 1.
2. Затенацкий Я. П. Николай Корнилиевич Пимоненко. Жизнь и творчество. – К.: Издательство Академии наук Украинской ССР, 1955. – 112 с.
3. Лобановський Б. Б., Говдя П. І. Українське мистецтво другої половини ХІХ – початку ХХ ст. – К.: Мистецтво, 1989. – 206 с.
4. Українське народознавство: навч. посібник / За ред. С.П. Павлюка, Г.Й. Горинь, Р.Ф. Кирчіва. – Львів: Фенікс, 1994 – с. 404–406.
5. Свалявчик В. Богом дана земля – наше Закарпаття / В.Свалявчик: Інтерв'ю з художником В.Свалявчиком / Спілкувався В.Бедзір. – Режим доступу: <http://kalejdoskop.com.ua>.
6. Мартин В. Зворотний бік популярності. Твори закарпатських художників як об'єкт для злочинних посягань // Дзеркало тижня. – 1 лист. 2008. – № 4. – Режим доступу: <http://dt.ua>.
7. Брензович В. Живопис (образотворчий матеріал): альбом. – Ужгород: Вид-во О.Гаркуші, 2011. – 52 с.

Кец В.

Науковий керівник – Вольська С. О.

РОЗВИТОК СТАНКОВОЇ ГРАФІКИ ХХ СТОЛІТТЯ У ТВОРЧОСТІ ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНИ

Актуальність теми. Графікою називають одним із видів образотворчого мистецтва, для якого характерна перевага ліній і штрихів, використання контрастів білого і чорного, та менше ніж у живописі, використання кольору. Графіка – різновид образотворчого мистецтва, який виконується специфічними засобами: зображення лініями, штрихами, крапками і плямами на поверхні, основою якої, зазвичай, виступає білий папір.

Графіку можна вважати основою усіх видів образотворчого мистецтва, адже основними засобами створення художнього образу у графіці виступає найбільш простий для людини спосіб відтворення побаченого в навколишньому середовищі – лінія, штрих, пляма які відтворюють контури предмета на аркуші паперу чи то на іншій поверхні.

Станкова графіка, як різновид образотворчого мистецтва, посідає вагоме місце в духовно – культурній спадщині України.

На початку ХХ століття мистецтво станкової графіки пережило справжній ренесанс. Станкова, журнальна, книжкова графіка та плакат набули пріоритетного розвитку в образотворчому мистецтві. У

графічному мистецтві знайшли вихід ті проблеми, що гостро постали перед художниками на зламі століть і які вони відчували як зіткнення протилежностей – елітарного і масового, рукотворного і тиражованого, матеріального і духовного, новітнього і традиційного. Розквіту графічного мистецтва України наприкінці XIX - початку XX століття сприяло те, що у розвиткові художньої ситуації збіглися в часі кілька важливих складників: піднесення національно – культурного руху, укріплення ідей «нового» мистецтва, поширення символізму і стилю модерн.

Мета статті – проаналізувати та виявити вплив творчості художників графіків України XX століття на розвиток української станкової графіки.

Завдання дослідження спрямоване на необхідність аналізу історії розвитку графіки XX століття на території України та створення єдиної картини піднесення української станкової графіки.

Сучасна українська графіка як самостійно розвинена ділянка образотворчого мистецтва України сформувалася в XX столітті. Надзвичайно тяжкі умови для видавничої справи на Україні були спричинені забороною царським урядом друкування книг і навчання в школах українською мовою, але все таки наприкінці XIX – на початку XX століття українськими художниками створено чимало значних за змістом і художньою формою ілюстрацій, книжкових оздоблень до творів українських, російських і зарубіжних письменників.

На піднесення українського графічного мистецтва початку XX століття мало велике значення відкриття в 60–80 рр. XIX століття середніх художніх шкіл у Києві, Харкові, Львові, а також рисувальних класів при ліцеях та університетах де викладачами були вихованці Петербурзької, Краківської, Мюнхенської та Дрезденської академії.

Українська станкова графіка XX століття притаманна розмаїтістю пошуків, виникненням нових видавництв, створенням спеціальних літографічних майстерень, організацією художніх товариств та навчальних мистецьких закладів які дали змогу художникам працювати в різних графічних техніках – гравюрі на дереві та лінолеумі, автолитографіях, офорті.

У першій третині XX століття графічне мистецтво поширюється на різні сфери існування суспільного життя, реалізує себе в багатьох формах: естампній та станковій авторській графіці, книжковій та журнальній журнальній, ужитковій графіці, плакаті, ескібрисі, ескізі театрального костюма та декорації, малюнку до монументальної композиції. такі форми графіки як виду образотворчого мистецтва було осмислено як художньо самодостатні твори, вони мали популярність та часто експонувалися на мистецьких виставках в Україні та за кордоном.

Українська графіка XX століття є одним з найбільш масових видів українського мистецтва. Вона розвивалась в тісній ідейній єдності з мистецтвом українського народу, як мистецтво національне за формою і своїм змістом, відображаючи життя і побут народу.

Швидкий розвиток і досягнення української графіки в перші роки XX століття безпосередньо пов'язані з утворенням державних видавництв. Над оформленням книг працювали тоді такі відомі майстри-графіки, як Г. Нарбут, А. Середа, А. Страхов, М. Алексеев, М. Кірнарський, Л. Хижинський та інші, ілюстрації до книг виконували художники Г. Світлицький, І. Іжакевич, Ф. Коновалюк, О. Маренков та ін.

В найбільших містах України – Харкові, Києві й Одесі, були створені відділи графіки при музеях українського мистецтва та графічні факультети при художніх інститутах. Серед художників, що закладали фундамент для розвитку українського графічного мистецтва, були реалісти старшого покоління: ілюстратор І. Іжакевич, офортист В. Заузе, майстер рисунку пером М. Самокиш та ін.

На початку та в середині 20-х років на Україні почали діяти творчі об'єднання й асоціації художників. В Одесі було утворено «Товариство імені К. Костанді». В Києві існували три найбільші об'єднання художників: Асоціація художників Червоної України (АХЧУ), Асоціація революційного мистецтва України (АРМУ) і Об'єднання сучасних митців України (ОСМУ). Згодом у Києві виникла організація ОММУ – Об'єднання мистецької молоді України, що активно включилася у боротьбу за реалістичний напрям розвитку українського мистецтва.

Боротьба різних мистецьких поглядів, шукання нових шляхів розвитку, виступи проти механічного повторення традицій минулого – це все було характерним явищем тих років.

В післявоєнні роки значного розвитку на Україні набули такі види графіки, як політичний плакат і карикатура, ілюстрація і станкова графіка, яка охоплювала широку тематику і різні види графічних технік.

До найвідоміших тогочасних майстрів графіків можна віднести Івана Іжакевича якому належать рисунки пером і акварелі до «Енеїди» І. Котляревського, виконані у співавторстві з художником Ф. Коновалюком. Не менш цікаві ілюстрації І. Іжакевич виконав до оповідання І. Франка «У кузні» та до української народної казки про Кирила Кожем'яку.

Історичну тему України добре відчув і переконливо відтворив О.Денченко в численних заставках до книг та в ілюстраціях до роману П. Панча «Гомоніла Україна».

Станкову графіку можна сміло назвати вільною. Тут митець сам обирає тему свого твору. Як і живописець, станковист виношує свій ідейний задум, збирає необхідні матеріали, робить студії з природи і створює твір в обраному матеріалі. Він сам вибирає матеріали, розміри, формат і техніку виконання та її трактування.

Майстер станкової графіки висловлює у художньому творі своє ставлення до навколишнього життя, виявляє передові ідеї свого часу. Великий вплив на розвиток мистецтва графіки України здійснили такі відомі художники як – Кіпренський, Шевченко, Федотова, Рєпін, Трутовський, Кульчицька, Дерєгус, Пашенко, Мироненко, Данченко, Селіванов та інші.

Наполегливо працювали майстри станкової графіки в галузі пейзажу. До таких майстрів, крім згаданих уже художників, належать ще ряд графіків старшого і молодшого покоління, серед яких особливо виділяється В.Литвиненко кольоровою гравюрою на лінолеумі «Мисливська лірика», О. Бабкова серією

кольорових ліногравюр «Київ», кримський гравер М. Благовіщенський кольоровими ліногравюрами «Осінь», «Судак», «Дош» та інші.

Отже, складним у створенні єдиної картини розвитку української станкової графіки є поєднання явищ різного роду: взаємне існування різних стильових напрямів (академізму, модерну, символізму), взаємодія різних зрізів культури – традиційних, архаїчних, новітніх. Становлення нової культури супроводжувалося повторенням різноманітних популярних історичних форм, завдяки чому відбувся наскрізний зв'язок по вертикалі різних історичних шарів. Оригінальність художньої мови виникла завдяки використанню традиційних мотивів і нових пластичних засобів творення образу.

Українська станкова графіка в історичній ретроспективі – це не один із видів художньої творчості, це одна з ланок культурної традиції.

Як цікаве і значне мистецьке явище українська станкова графіка помітно збагатилася скарбницею сучасної світової культури завдяки наполегливій роботі митців ХХ століття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. В'юнник А. О. Мистецтво графіки.: Зміна. - 1964. - № 8. – с. 8-10.
2. Говдя П. І. Українське мистецтво другої половини ХІХ - початку ХХ ст. – К.: Мистецтво 1964 - 316 с.
3. Графіка львівських художників. 1939 – 1984. – Львів.: 1987. – 344 с.
4. Касіян В. І. Українська радянська графіка. – К.: Книжково-журнальна фабрика Головоліграфвидаву. - 1960 р. – 47с.
5. Яців Р. М. Львівська графіка 1945 – 1990. – К.: Наукова думка. – 1992. – 117 с.

Джоголик М.

Науковий керівник – доц. Маркович М. Й.

ШЕВЧЕНКІАНА У ТВОРЧОСТІ ЛЬВІВСЬКИХ ГРАФІКІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Актуальність. Українська графіка завжди була предметом уваги мистецтвознавців завдяки різноманіттю технічних особливостей виконання; здатності активізувати уяву, фантазію та креативне мислення; значущості мистецької спадщини українських митців, що надає творчий стимул та слугує зразком для наслідування для сучасних художників. Значне місце у графіці займає Шевченкіана у творчості художників, яка бере свій початок від появи «Кобзаря» 1840 року. Адже до ілюстрування творів Т. Г. Шевченка звернулася численна кількість художників-графіків, кожен з яких по своєму відобразив розуміння творів нашого геніального поета. Отже, актуальність дослідження полягає в тому, що твори митців стали значним явищем вітчизняного мистецтва, що є досить важливим аспектом при дослідженні мистецтва української графіки.

Мета статті – на основі систематизації зібраного матеріалу стосовно періоду розвитку української культури у другій половині ХХ століття, об'єктивно дослідити мистецький внесок львівських графіків в українську Шевченкіану.

Методи досліджень. Значний творчий доробок львівських митців висвітлений, в основному, в мистецьких статтях, публікаціях, де описується їхня біографія і творчість, зокрема – ілюстрування творів Великого Кобзаря, що дає змогу впевнено говорити про специфічну інтерпретацію графічної Шевченкіани львівськими художниками-графіками.

Результати дослідження. Мистецька спадщина досліджуваних графіків розглянута з позицій образотворчого мистецтва і літератури, їхньої взаємодії в ілюстрації. Відповідність графічного твору до тексту досягалась професіоналізмом митців, їх сприйманням та власною творчою інтерпретацією. Подальші дослідження передбачається направити на вивчення Шевченкіани в більш ширшому контексті, не лише в творчості львівських графіків, а й митців з усієї України.

Графічна Шевченкіана другої половини ХХ століття характеризується співпрацею різних поколінь художників, які своїми творчими здобутками збагатили скарбницю унікальної спадщини українського мистецтва.

Серед графіків 60-их років, які зверталися до ілюстрування Шевченкових творів – Ярослав Музика, Михайло Курилич, Степан Коропчак, Софія Караффа-Корбут. Зверну особливу увагу на творчість С. Караффи-Корбут, яка справедливо вважається однією з найпалкіших прихильниць творчості Шевченка. Адже не проникшись твором, не зрозумівши його, не захоплюючись ним неможливо створити такі чудові багатосерійні цикли. Відповідно і графічним листам, створеним в техніці кольорової ліногравюри, «не було рівних в українському мистецтві 1960 років». Інтерпретація нею Шевченкового слова відгукнулася посеред майже сотні ліногравюр особливим авторським стилем і графічною мовою [1, с.150].

По-новому вирішували львівські графіки поетичні образи, прагнули знайти точне емоційне і кольорове рішення, відтворити своє розуміння твору через графічне мистецтво. Таке прагнення відчутне в роботах Євгена Безніска, де сюжетно-психологічні композиції чергуються з узагальненими, символічними. Його ілюстрації до Шевченкового «Кобзаря» глибоко просякнуті історизмом та експресивністю образів і характерів. Трагічні образи, їх конфліктність забезпечують їм місце серед найцікавіших тематичних гравюр [3, с. 63]. Особливість Є. Безніска – у детальному відтворенні подій Шевченкового твору, уникаючи